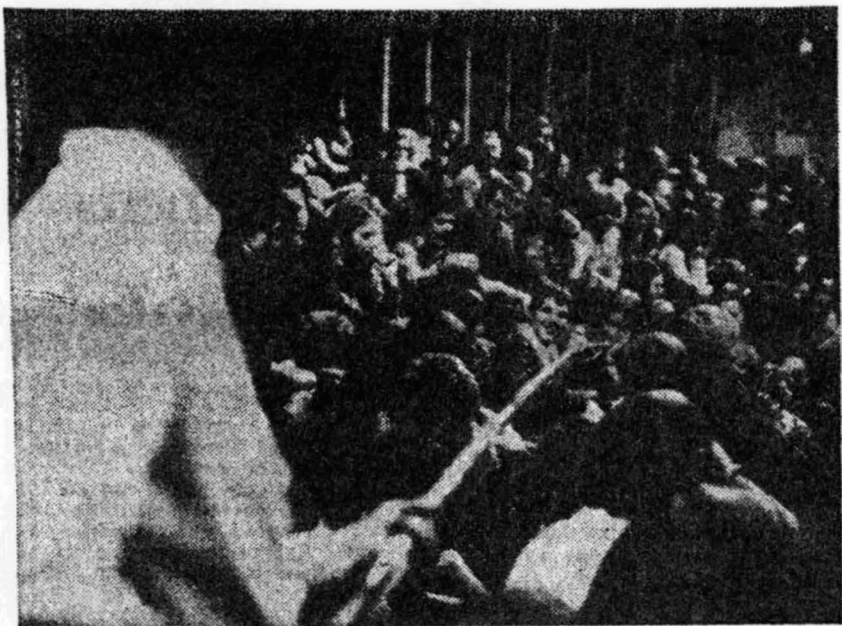

Vrijheid? Ja - nee - geen mening

Proloog brengt nieuwe toneelvorm met discussie

"Het Nieuwsblad van het Zuiden" 10/12/70

"Proloog problemen"

TILBURG, 2 dec. — Toneelwerk-
groep „Proloog” stelt zich terecht
de vraag: hoe benader je de jongel-
ui van de middenbouw van het
voortgezet onderwijs met toneel?
Daar hangt nogal wat vanaf. Die
vraag is gesteld met de ervaring
met eenakters van Mrozek, Pinter,
Campion en Albee in hun bagage.
Dat had het gegeven opgeleverd,
dat eigentijdse theatervormen wel
worden geaccepteerd, maar dat de
problemen daarin weliswaar ook
hier voorkomen, maar te sterk aan
Engeland en Amerika zijn gebon-
den. Dat is dikwijls niet te onder-
vangen met Nederlandse bewerkin-
gen. De jongelui moeten zichzelf
kunnen terugvinden. Vandaar het
nieuwe experiment van „Proloog”
met „Vrijheid? Ja, nee, geen men-
ing”.

Het is geen geschreven stuk
meer, maar grotendeels een impro-
visatie, op een thema, dat de jongel-
ui direct aanspreekt. Daar waren
heel wat mensen ook buiten de
schooljeugd om benieuwd naar.
Niet alleen diverse recensenten,
maar ook leden van toneelgroep
„Studio”.

Het was jammer, dat de jongelui
van het Theresialyceum o.a. wat
aan de late kant waren, want het
eerste deel van het stuk speelt zich
al af in de hal bij wijze van „war-
ming up”. Daar zijn muurkranten,
sandwichborden met informatie over
vrijheidsproblemen. De acteurs en
actrices fungeren als explicateurs.
Dat kwam maandagmorgen in de
verdrukking.

Het tweede deel speelt zich af op
het podium. Een conflict in een
platenfabriek. Werkweigering en
ontslag. Een huurconflict, waarbij
een meisje van haar kamer wordt
gezet. Een derde conflict wordt
voorbereid door een spel, waarin de
groei van de maatschappij uiteen
wordt gezet. Het ontstaan van per-
soneel, van ordehandhavers en
goedpraters van de orde. Vrijheid
en gelijkheid zijn er alleen voor
degenen, die best hebben.

Dat is tamelijk treffender opgezet
en boeiend om naar te kijken en te
luisteren, want er is o.a. ook een
zeer goede vertolking bij van een
lied van Brecht. Misschien zou men
een vraagteken kunnen zetten bij
het ritmisch opsommen van de ein-

Discussie bij „Vrijheid? Ja - nee -
geen mening” gaat per microfoon
aan een lange stok. De jongelui
denken en praten levendig mee.

deloze categorie „goedpraters”.

Het laatste deel is een soort
enquête. Aan de hand van een drie-
tal goed gemaakte sketches komt
telkens een vraag.

„Volgens de wet is de beslissings-
macht van de ouders over hun
kinderen zeer groot. Moet dit zo
blijven”. Daar ging een scene aan
vooraf van een meisje, dat niet
naar een feestje mocht van een
bepaalde familie, omdat de ouders
daar teveel uithuizig zijn.

Op de vraag: „Moet dit zo blij-
ven” antwoordden 27 Tilburgse
meisjes met „ja”, 111 met nee en 34
hadden geen mening.

De tweede vraag luidde: „De
beslissingsmacht op school berust
bij de directeur. Moet dat zo blij-
ven”. Dit naar aanleiding van het
ontslag van een leraar, omdat hij te
links was.

De derde vraag luidde: „In een
bedrijf worden alle belangrijke be-
slissingen genomen door de direc-
tie. Moet dat zo blijven?” Ant-
woord: 20 maal ja, 94 maal nee en
58 maal geen mening.

Maar die antwoorden werden niet
zo maar gegeven. Daar ging nogal
een flinke discussie aan vooraf van
diverse minuten. De Tilburgse
meisjes van het Theresialyceum re-
deneerden daar nogal gedifferenti-
eerd. Ze gingen niet bij de eerste de
beste kreet overstap. Drs. Neyens,
conrector van het lyceum had ern-
stig bezwaar tegen de vraagstelling
van probleem 2. Hij wilde de vraag:
„Moet dit zo blijven” veranderd
willen zien in: „Hoe moet het ver-
anderd worden”.

Deze drie delen hebben echter
nog een follow-up. De jongelui krij-
gen allemaal een achttal vragen
mee naar aanleiding van de vrij-
heid en tot nog toe is daar in de tien
voorstellingen, die nu achter de rug
zijn heel veel respons op gekomen.
Het is namelijk de bedoeling, dat de
jongelui deze kwesties op school en
thuis aan de orde brengen.

In zijn verslag over de voorstel-
ling van Proloog voor de leerlingen
van de derde klassen van het The-
resialyceum schrijft K.N. onder an-
dere dat Drs. Neyens, conrector
van bovengenoemd lyceum, de
vraag of het beslissingsrecht op
scholen bij de directeur moet blij-
ven, veranderd wilde zien in de
vraag, hoe dat beslissingsrecht
moet worden veranderd. Blijkbaar
had die mijnheer er niets van ge-
snapt.

Maar die mijnheer heeft dit alles
niet gezegd. Wat dan wel?

Na de „stemming” n.a.v. deze
vraag heb ik „schrijver dezes is n.l.
die domme mijnheer - op grond van
mijn verantwoordelijkheid in dit ge-
zelschap geprobeerd duidelijk te
maken, waarom ik niet aan die
stemming kon meedoen; ik had n.l.
ernstige bezwaren tegen de vraag
(in deze vorm) na het zeer extreme
voorbeeld van machtsmisbruik door
een directeur en na de, weliswaar
zeer levendige, maar veel te korte
en oppervlakkige discussie.

Dat heb ik naar voren gebracht;
dat was mijn bezwaar; en ik blijf bij
dit bezwaar; en dit bezwaar geldt
voor alle vragen, die, bij deze voor-
stelling en voorafgegaan door der-
gelijke voorbeelden, werden ge-
steld. Immers, behalve simplis-
tisch, waren ze ook dirigistisch, om
geen vervelender woord te gebrui-
ken. Die voorbeelden waren zeer
suggestief, zodat daarvan invloed
uitging op de meningsvorming (het
publiek weerde zich overigens wel,
zodat het voor hen nog moeilijk is
bij de oordeelsvorming over het
probleem als zodanig te abstrahe-
ren van het voorbeeld.

Ik heb geen enkele bezwaar tegen
de gebruikte methode om een be-
langrijk onderwerp aan de orde te
stellen; maar die stemming was
zinloos én op een vreemd moment
geplaatst, aangezien Proloog zelf
nabesprekingen over het probleem
in de klas op prijs stelt; eerst na
een gedegen bespreking kan men
de meningen peilen. Ik heb waarde-
ring voor het pogen van Proloog;
de vormgeving is interessant en
suggestief; de zaal is zeer nauw bij
het geheel betrokken; men kijkt en
luistert geboeid en wordt aan het
denken gezet; maar juist daarom
moet Proloog oppassen dat het niet
het kwaad, dat zij wil bestrijden, bij
nog steeds licht te beïnvloeden per-
sonen bestrijdt met hetzelfde
kwaad, n.l. machtsmisbruik.

Drs. A.M. Neyens,
Anke Servaeshof 8, Tilburg.

Het is de moeite waard, om met
deze vorm van toneel brengen ken-
nis te maken. Wie bezwaren maakt
tegen de simplistische vragenstel-
ling bij het enquête-gedeelte, zal
toch niet kunnen ontkennen, dat de
acteurs van Werkgroep „Proloog”
zich bijzonder hebben ingespannen,
om deels gewapend met een micro-
foon aan een lange stok om het

„Vrijheid? Ja/nee/geen mening”

EENZIJDIG EN EERLIJK SPEL

EINDHOVENS DAGBLAD

Programma: „Vrijheid? Ja/nee/geen mening”; toneelwerkgroep Proloog; medewerkers: Albert van der Baan, Rik Hancké, Cis van Helmond, Joop Keesmaat, Marian Klaren, Gerard Pieterse, Frieda Pittoors, Jochem Roybaards, Bart Scheepens, Jan Smeets, Dries Smits, Miel Vanattenhoven, Jacques Vlamings, André van Wijk en Arti Decora; persvoorstelling Studio-zaal Tilburgse stadsschouwburg, 7 december 1970.

Met het toneeldiscussieprogramma „Vrijheid? Ja/nee/geen mening” heeft Proloog de kreten hard gemaakt over eigentijds toneel voor jongeren, repertoire dat herkenbaar en problematiek die van alle dag is. Modern toneel van toneelschrijvers als Pinter, Albee, Ionesco en Mrozek ligt nu eenmaal verder van de beleevingswereld van scholieren en werkende jongeren af als toneel dat ontstaan is uit gegevens in je eigen omgeving. Het programma „Vrijheid” van Proloog begint in de hal van het theater. Gisteren was dat theater de Studio-zaal van de Tilburgse stadsschouwburg, waar 's morgen de derde en vierde klassen van het meisjeslyceum St. Theresia, 's middags leraren „Vrijheid” meemaakten.

Bij aankomst in de hal warnen de medewerkers aan het programma de bezoekers vast op met gesprekjes, sandwich-borden, enz. Dit programma-onderdeel kwam er gisteren niet erg goed uit, omdat de Theresia-meisjes nogal laat binnenkwamen en de hal klein was. In de zaal gaat het programma verder met een versimpelde geschiedenis van het ontstaan van de piramide-structuur Kapitaal-Leger-Wet-Goedpraters-Massa. Die „geschiedenis” komt tot leven door middel van een gesprek tussen de acteurs, korte gespeelde „voorbeelden” en liederen in de sfeer van Bertolt Brecht.

Vervolgens spelen de acteurs drie scènes over resp. de gezagsverhoudingen in een gezin, school en bedrijf, waarna drie kernvragen gesteld worden aan het publiek. Door middel van aan stokken gebonden microfoons kunnen de scholieren in de zaal hun mening kenbaar maken

over het als voorbeeld gegeven probleem, waarna „gestemd” wordt over de mate van juistheid van het getoonde gezag. Deze methode betreft het publiek zeer direct bij het gebeuren, tot genoegen van sommige leerkrachten en grote ergernis van andere leraren.

De discussie, meteen na de gespeelde zwart-wit voorbeelden, laat namelijk niet zo veel heel van de geheiligde gezagstradities. Wie „Vrijheid” als buitenstaander meemaakt, moet niet kijken en luisteren als „kunstcriticus” in de oude betekenis van het woord. „Vrijheid” is een mengeling van speltechnieken, die deels ook therapeutische achtergronden hebben: toneel, creatief spel en rollenspel.

Men kan zich afvragen of „Vrijheid” toneelspelerswerk is, of iets wat door vormingsmensen gedaan zou moeten worden. Ideëel gezien, lijkt de activiteit in juiste handen. Proloog wil vogens de jongste inzichten (maatschappelijke) bewustwording aankweken, waarbij toneel en spel vormingsbouwstoffen zijn en geen doelstellingen op zich. Het is echter de vraag of Proloog voldoende mankracht heeft om de nu gezette stip tot beleidslijn voor de toekomst uit te laten groeien. Vele acteurs zullen een programma als „Vrijheid” zowel vanuit hun vakopleiding gezien als in mentaal opzicht, niet of onvoldoende aankunnen.

Gisteren was evenwel in elk geval duidelijk, dat „Vrijheid”, ondanks de herhaaldelijk opduikende versimpeling van probleemstelling en ondanks de subjectieve wijze van vragen tijdens de discussies, vele kansen biedt aan onderwijs en vorming, om tot verder praten en liefst handelen te komen. Het programma maakte in weerwil van de genoemde zwakke plekken, een eerlijke indruk. Naast andere zaken die in het voorbeeld van „Vrijheid” pleiten, mag voor alles de betrokkenheid genoemd worden van het publiek, dat ontspannen ervaart, geen brug meer te hoeven bouwen naar Kunst.

J.W. OVEREEM

Discussie-toneelprogramma voor scholieren slaat aan

„Proloog” raakte met „Vrijheid” onderwijs met schokeffecten

EINDHOVEN, 8 dec. — Het discussie-toneelprogramma „Vrijheid”, dat de Eindhovense toneelwerkgroep Proloog op het ogenblik paraat heeft voor scholieren en werkende jongeren van 15 tot 18 jaar, heeft in onderwijs- en vormingskringen nogal wat losgeslagen. Er zijn pedagogen, die voor „Vrijheid” geen goed woord overhebben en fel protesteren tegen wat zij noemen „manipulatie, linkse eenzijdigheid, een fuik waarin onschuldige kinderen gevangen worden, een ontoelaatbare vertekening van de werkelijkheid”.

Anderen zagen in „Vrijheid” een prima mogelijkheid om met leerlingen of cursisten door te praten en in Eindhoven gaat een groep leerlingen van de Derde LTS „Vrijheid” zelfs op een eigen wijze naspelen voor de lagere klassen.

Wat is dat programma „Vrijheid”, waarover zo veel gepraat wordt?

Bart Scheepens, een van de medewerkers: „Het is geen toneelprogramma, zoals we dat wel meer gedaan hebben. De acteurs zijn nu meer zich zelf en wisselen van „rol” net naar het uitkomt. Om duidelijker te maken wat „Vrijheid” is, kan ik beter iets over het ontstaan vertellen. Vorig jaar zijn een aantal medewerkers van Proloog en gastspelers uit eigen land en België, begonnen een thema voor een discussieprogramma te bepalen.

Het werd „vrijheid”, omdat toen net de vijftienvijftigste bevrijdingsverjaardag van Nederland werd gevierd en het begrip „vrijheid” overal gebruikt werd. We hebben ons door literatuur theoretisch bezonnen en ook praktijkervaring proberen op te doen, om er achter te komen wat vrijheid betekent in een vrij land. Iemand van ons is bijvoorbeeld gaan solliciteren bij een grote onderneming in het zuiden des lands en iedereen die op de hoogte was van met name situaties in fabrieken en scholen, vroegen we om hun mening. We kozen met opzet niet voor een collageprogramma, waarin op een min of meer kunstzinnige manier zoveel mogelijk facetten van vrijheid belicht werden.

ZWART-WIT

We kozen eigen uitgangspunten,

zwart-wit voor de duidelijkheid, en gaven daar vorm aan in gespeelde voorbeelden. Voordat het programma openbaar werd, is gesproken met scholieren en werkende jongeren. Net zo lang, totdat we zelf een zeker vertrouwen kregen in onze aanpak en opzet. Voor ons is „Vrijheid” ook iets nieuws. Je staat in een dergelijk programma zonder bescherming van toneeltekst of technische hulpmiddelen en kunt nooit drijven op je routine. „Vrijheid” zou ik een activiteit willen noemen, waarbij toneelmiddelen gebruikt worden, om tot een maatschappelijke gerichte discussie te komen over de direct waarneembare (on)vrijheid om ons heen. Vooral werkende jongeren merken met „Vrijheid”, dat toneel niet elitair hoeft te zijn en kan helpen om zaken helder te stellen; zaken die je zelf aangaan”.

VERDEELD

Niet alleen in het onderwijs kwam deze nieuwe wijze van „kunstzinnige vorming” hier en daar vreemd aan, ook binnen het gezelschap van Proloog zelf bleken de meningen verdeeld.

Cis van Helmond, stagiaire en in „Vrijheid” medespeler: „Wat ik er van ervaren heb, is dat sommige acteurs zich afvroegen wat er nu eigenlijk nog overbleef van het vak toneelspeler. In „Vrijheid” wordt af en toe vanwege het improvisatiekarakter echt slecht gesproken bijvoorbeeld. Maar ook de aanvankelijk sceptische acteurs erkenden, toen ze begonnen te merken hoe er gereageerd werd in het onderwijs, dat het soort bezigheid als „Vrijheid” effectief en te verdedigen is”.

Met enige gêne ontdekten een aantal medewerkers aan „Vrijheid” dat zij hoegenaamd geen benul hadden gehad van de leefwereld van bijvoorbeeld jonge arbeiders. Bart Schreurs: „Je bent als toneelspeler

vaak zo in je eigen kring bezig met toneelstukken en toneelgesprekken, dat je vergeet zelf evenzeer burger van een stand en land te zijn als alle anderen. Tijdens het voorbereidingsproces dat aan de voorstellingen van „Vrijheid” vooraf ging, merken we in de meeste gevallen niets te weten van de gang van zaken bij b.v. een fusie of faillissement. De gewone dagelijkse werkelijkheid van mensen op scholen, fabrieken en kantoren kenden we meer uit de toneelliteratuur dan uit de realiteit zelf. „Vrijheid” is daarom voor ons veel meer dan een artistiek experiment, een mentale heroriëntering”.

REACTIES

Of die heroriëntering het gezelschap ernst is hangt van de toekomst af. Als het aan Jan Smeets, opvolger van sociaal-pedagoog Albert van der Baan, ligt, zal „Vrijheid” geen op zich zelf staande oefening blijven. Jan Smeets heeft onder meer als taak, de begeleiding te verzorgen van het programma. Hij zegt best bestand te zijn tegen soms opduikende felle en emotionele kritiek: „Dat komt omdat ik een zekere leerschool heb gehad met een straattheater. Zodoende raakte ik telkens verzeild in wilde gesprekken en debatten met mensen die er vanuit gingen dat je gek was. Overigens zouden er volgens geruchten veel boze reacties zijn op „Vrijheid”. Dat valt erg mee. Er is een enkel geval bekend van leraren die tijdens de voorstelling demonstratief vertrokken, of van onderwijskrachten die krakende brieven schreven. Maar in verreweg de meeste gevallen zijn de contacten met onderwijs en vorming heel positief. We weten zelf ook wel, dat „Vrijheid” niet zo genuanceerd is en dat de discussievorm die we toepassen, misschien niet de meest ideale is. Maar we geloven, dat we met dit programma daadwerkelijk

werkzaamheid van denken en daarin zijn de meeste onderwijsmensen die we spraken het met ons eens”.

ENQUÊTE

Het zelf denken wordt in het programma „Vrijheid” onder andere gestimuleerd door de mogelijkheid, een enquêtestrook aan het programmaproloog in te vullen. De toeschouwers worden gevraagd hun mening over vrijheid (in hun eigen omgeving) te geven. Sommigen hebben daar weinig problemen mee, anderen zien het sober in. Volgens een 18-jarige MTS-er uit Terneuzen kun je het net zo goed niet over vrijheid hebben: „Neem nou deze voorstelling, men is verplicht om er naar toe te gaan, er wordt niet eerst gevraagd of je er naar toe wil, je moet gewoon”. Een anonieme invuller bracht het niet verder dan: „Eenzijdig en suggestief programma”. Een Mavo-meisje (15): „Soms wordt de vrijheid te ver gedreven en kan men zich zelf niet zijn”. Een merkwaardig verlangen spreekt uit de tekst van een 17-jarige Mavo-scholiër: „De vrijheid van de mens moet verplicht gesteld worden”.

Jan Smeets kan honderden ingevulde papiertjes laten zien. „Er zijn ontroerende regels bij”, zegt hij, „en je merkt al gauw dat alle soorten denkers vertegenwoordigd zijn, de ultra-theoretische, de niet-denkers, de gematigden, de rancuneuzen...”

Immiddels gaat Proloog door met „Vrijheid”, of het nu een „onkunstzinnig programma” is, of niet.

JAN-WILLEN OVEREEM

dinsdag 8 december 1970

EINDHOVENS DAGBLAD

VERRASSEND
DISCUSSIE-
TONEEL VAN
PROLOOG

Gezelschap: Proloog; voorstelling:
„Vrijheid? Ja. Nee. Geen mening”,
collectief werkstuk van Albert van
der Baan, Rik Hancké e.a.; plaats:
Stadsschouwburg Tilburg.

Een bijzonder verbluffende prestatie wordt op het ogenblik geleverd door toneelgroep Proloog, die (helaas, helaas!) alleen in het zuiden van ons land opereert.

Het programma „Vrijheid? Ja. Nee. Geen mening” blijkt plotseling het glasheldere antwoord te bevatten op de vraag hoe men een publiek daadwerkelijk bij een voorstelling kan betrekken. Alsof hier volstrekt geen oud en moeizaam probleem ligt, slaagden de Proloog-mensen er spelenderwijs in een paar honderd Tilburgse middelbare scholieren in een levendige discussie te betrekken over de aan de orde gestelde problematiek: de vrijheid in gezin, school en bedrijf.

Niet alleen werd er zeer zinnig tussen podium en zaal gedebatteerd maar zelfs waren een drietal kinderen graag bereid om een — huns inziens — betere versie te komen improviseren van een zojuist door de acteurs gespeelde gezinssituatie.

De oplossing van dit raadselachtige succes ligt waarschijnlijk in de afwezigheid van enig opgepoetst vakmanschap of uiterlijk raffinement in de

Jong publiek hapt levendig in „Vrijheid?” Napraattoneel van Proloog

HET PAROOL

donderdag 10 december 1970

EEN LEVENDIGE middag was het bij de toneelwerkgroep Proloog, die nu een (door een groep gemaakt) programma „Vrijheid” heeft voor leerlingen van gymnasia, HBS-sen, Mavo's en levensscholen.

Op het oog is het heel eenvoudig van opzet en vorm, maar het heeft veel tijd en voorbereiding gekost om tot die sprekende eenvoud te komen.

DE TIJD

opvoering. Er is nauwelijks decor, geen aankleding en de (niet vastliggende) dialogen klinken zo natuurlijk onvolmaakt dat ieder zich in staat acht er op in te haken.

De betrokkenheid van de jeugdige toeschouwers bij de uitgebeelde scènes, bleek op deze manier onvergelijkbaar veel groter dan bij een „normale” opvoering ooit het geval is. Tegelijkertijd bleef er een kritische distantie bestaan door het overduidelijk gespeelde karakter van het vertoonde. Een zeldzaam verfrissende ervaring voor elke gedesillusioneerde toneelliefhebber en een unieke introductie voor onervaren schouwburggangers.

H. VAN DEN BERGH

Het begin laat zien hoe een fabrieksbaas toekijkend een groep arbeiders tot een steeds sneller werktempo brengt en wie dat tempo niet bijhoudt er uit zet. De vraag is: hoe wordt iemand baas over anderen. Ook dat wordt uitgebeeld. Eerst is er een groep waarin allen gelijk zijn. Zij overmeestert een andere groep en laat die voor zich werken. Dan is er meteen iemand, die bepaalt hoe zij dat moeten doen en wat zij er voor krijgen. Die heeft weer een opzichter nodig om op te letten dat het allemaal zo gebeurt. Dan heb je dus gezag, gezagsdragers, en ook nog mensen die uitleggen waarom het allemaal zo moet. Daaronder dan mensen die zich moeten gedragen zoals die bovenlagen van hen verwachten.

DAARNA worden, ook weer heel seimpel, enkele situaties gespeeld, die de leerlingen uit zijn eigen werkelijkheid kennen. Een jongen van 17 die van zijn ouders niet naar een feestje mag. Een directeur die een vooruitstrevende leraar wegwerpt en het verzet van de leerlingen daartegen wegwuift. Een fusie van twee bedrijven waarbij honderd man personeel overtoollig en op straat gezet wordt — of ondergebracht elders in het land. Na elk

van de drie gespeelde situaties was er tien minuten voor discussie. Die was telkens bijzonder geanimeerd, met goede en, nou ja, ook wel eens niet minder goede argumenten. Maar het waren wel onderwerpen, die bij de leerlingen leefden, die ze persoonlijk meemaakten. Vooral de eerste twee natuurlijk, want wat er in bedrijven gebeurt weten zij alleen nog maar van horen zeggen. Dit kwam ook duidelijk uit in de meningenpeilingen. In de

huiselijke situatie achtten 138 leerlingen meer eigen verantwoordelijkheid voor de kinderen noodzakelijk, 26 niet, 21 hadden geen mening. In de school-situatie wilden 164 leerlingen minder alleenzeggenschap voor de directeur, 3 niet, 16 hadden geen mening. Maar in de bedrijfssituatie wilden maar 61 stemmers minder zeggenschap voor de directeur, 58 niet en 61 hadden geen meningen. Een van de meisjes veronderstelde, dat hier verschillende meespraken tussen dochters van directuren en dochters van werknemers. Kan zijn.

MAAR GOED. Het was heel boeiend dat hier toneel — omdat het dingen aan de orde stelde waar de mensen zelf bij betrokken zijn — zulke geanimeerde discussies opleverde, lang niet altijd over de feitelijke vraag, die gesteld werd, maar over de daarmee samenhangende kwesties.

Uit een na eerdere voorstellingen gehouden schriftelijke enquête bleek, dat deze manier van toneelspele gezien werd als iets dat zin heeft, dat ook een heel grote meerderheid zich meer bij dit soort toneel betrokken voelde dan bij andere voorstellingen, en dat een nog grotere meerderheid vond, dat het toneel de mensen bewust mag maken van belangrijke problemen in de samenleving.

ANDRÉ RUTTEN

Vrijheid? Ja, nee, geen mening. Programma van: Albert van der Baan, Rik Hancké, Cis van Helmond, Joop Keesmaat, Marian Klaren, Gerard Pieterse, Frieda Pittoors, Jochen Royaards, Bart Scheepens, Jan Smeets, Dries Smits, Miel Vannattenhoven, Jacques Vlamings, André van Wijk, Arti Decora. Proloog, Tilburg, 7 dec.